

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ PHÁT TRIỂN GIÁO DỤC, ĐÀO TẠO NHẪM XÂY DỰNG CON NGƯỜI XÃ HỘI CHỦ NGHĨA

Nguyễn Văn Hiền¹ và Nguyễn Thị Thanh Tùng^{2*}

¹Sở Giáo dục và đào tạo Hà Nội, Hà Nội, Việt Nam

²Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Hà Nội, Việt Nam

*Tác giả liên hệ: Nguyễn Thị Thanh Tùng, e-mail: tungntt@hnue.edu.vn

Ngày nhận bài: 21/12/2025. Ngày sửa bài: 9/1/2026. Ngày nhận đăng: 4/4/2026.

Tóm tắt. Nghiên cứu nhằm mục đích làm sáng tỏ tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển giáo dục, đào tạo nhằm xây dựng con người xã hội chủ nghĩa (XHCN). Trên cơ sở tiếp cận hệ thống và lịch sử, nghiên cứu phân tích những quan điểm cơ bản của Hồ Chí Minh về mục tiêu, tiêu chuẩn, nội dung và phương pháp giáo dục con người XHCN, đồng thời luận giải mối quan hệ biện chứng giữa phát triển giáo dục, đào tạo với quá trình hình thành nhân cách, phẩm chất và năng lực của con người mới. Phương pháp nghiên cứu chủ yếu bao gồm phương pháp phân tích, tổng hợp. Kết quả nghiên cứu khẳng định rằng, trong tư tưởng Hồ Chí Minh, xây dựng con người XHCN là một quan điểm nhất quán trong chiến lược xây dựng con người của Hồ Chí Minh, đồng thời giáo dục, đào tạo đóng một vai trò đặc biệt quan trọng trong việc bồi dưỡng lí tưởng, đạo đức cách mạng, năng lực làm chủ và tinh thần trách nhiệm xã hội cho con người XHCN. Qua đó, nghiên cứu góp phần làm rõ giá trị bền vững của tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo trong chiến lược xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp đổi mới và hội nhập quốc tế hiện nay.

Từ khóa: con người xã hội chủ nghĩa, giáo dục và đào tạo, tư tưởng Hồ Chí Minh, phát triển con người.

HO CHI MINH'S THOUGHT ON EDUCATIONAL DEVELOPMENT FOR BUILDING THE SOCIALIST PERSON

Nguyen Van Hien¹ and Nguyen Thi Thanh Tung^{2*}

¹Hanoi Department of Education and Training, Hanoi, Vietnam

²Hanoi National University of Education, Hanoi, Vietnam

*Corresponding author: Nguyen Thi Thanh Tung, e-mail: tungntt@hnue.edu.vn

Received December 21, 2025. Revised January 9, 2026. Accepted April 4, 2026.

Abstract. This study aims to clarify Ho Chi Minh's thought on educational development for building the socialist person. Based on systems-based and historical approaches, it analyzes Ho Chi Minh's fundamental views on the aims, standards, content, and methods of educating the socialist person, while also explaining the dialectical relationship between the development of education and training and the formation of the new person's personality, moral qualities, and competencies. The study primarily employs methods of analysis and synthesis. The findings affirm that, in Ho Chi Minh's thought, building the socialist person constitutes a consistent perspective within his human-development strategy. Moreover, education and training play an especially important role in cultivating socialist ideals, revolutionary ethics, capacities for self-mastery, and a sense of social responsibility. Accordingly, the study contributes to clarifying the enduring value of Ho Chi Minh's thought on education and training in fostering the comprehensive development of the Vietnamese people to meet the demands of contemporary renewal and international integration.

Keywords: socialist person, education and training, Ho Chi Minh's thought, human development.

1. Mở đầu

Trong lịch sử phát triển của dân tộc, cha ông ta luôn coi trọng giáo dục và người hiền tài, bởi giáo dục có mối quan hệ mật thiết với sự thịnh suy của quốc gia cũng như sự vun đắp người hiền tài. Theo nhận định của Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa (UNESCO): “Không có một sự tiến bộ và thành đạt nào có thể tách khỏi sự tiến bộ và thành đạt trong lĩnh vực giáo dục của quốc gia đó. Và những quốc gia nào coi nhẹ giáo dục hoặc không đủ tri thức và khả năng cần thiết để làm giáo dục một cách có hiệu quả thì số phận của quốc gia đó xem như đã an bài và điều đó còn tồi tệ hơn cả sự phá sản” (Lý, 2017, tr.10). Từ nhận thức đó có thể thấy, giáo dục giữ vai trò đặc biệt quan trọng đối với sự tồn tại và phát triển của mỗi dân tộc.

Là một nhà văn hóa lớn, với trí tuệ uyên bác, Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến việc kiến thiết, xây dựng nền giáo dục cách mạng nhằm xây dựng và phát triển con người Việt Nam mới - con người XHCN. Tư tưởng của Người về phát triển giáo dục, đào tạo nhằm xây dựng con người XHCN là một hệ thống quan điểm toàn diện và sâu sắc, được biểu đạt rõ nét qua các bài phát biểu, bài viết và các sắc lệnh liên quan tới chăm lo nền giáo dục nước nhà. Những di sản tư tưởng của Người vận dụng trong tiến trình cách mạng Việt Nam đã góp phần đào tạo nên một thế hệ con người mới vừa có lí tưởng cách mạng cao đẹp, vừa có đức và tài, góp phần tạo nên diện mạo mới của nền giáo dục cách mạng Việt Nam trong thời đại Hồ Chí Minh.

Trong những năm qua, nghiên cứu tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người XHCN đã thu hút sự quan tâm của các nhà nghiên cứu thuộc các lĩnh vực triết học, khoa học chính trị, khoa học giáo dục và khoa học xã hội và nhân văn. Các nghiên cứu tập trung vào các hướng chủ yếu sau:

Thứ nhất, các nghiên cứu về quan niệm của Hồ Chí Minh về *mục tiêu, nội dung, hình thức xây dựng* con người Việt Nam mới nói chung. Nhiều công trình cho rằng, ngay từ những năm đầu của cách mạng Việt Nam, Hồ Chí Minh đã đặt vấn đề “trồng người” như một chiến lược lâu dài, trong đó con người vừa là mục tiêu, vừa là động lực của sự phát triển xã hội. Theo các tác giả, con người mới trong tư tưởng Hồ Chí Minh không chỉ được hiểu là con người có tri thức, mà còn là con người có đạo đức cách mạng, có lí tưởng XHCN và được phát triển toàn diện về nhân cách (Phùng, 2010; Võ, 2013). Một số nghiên cứu đi sâu phân tích các tiêu chí cấu thành con người mới, đặc biệt nhấn mạnh các cặp phạm trù “đức - tài”, “hồng - chuyên” như những chuẩn mực nhân cách cơ bản, thể hiện sự thống nhất giữa phẩm chất chính trị, đạo đức và năng lực hoạt động thực tiễn xuyên suốt trong di sản tư tưởng của Người (Nguyễn, 2015; Tran, 2020). Từ góc độ văn hóa và giáo dục, một số công trình khẳng định tư tưởng Hồ Chí Minh về con người mới là sự kế thừa có chọn lọc các giá trị truyền thống của dân tộc, đồng thời tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại, qua đó hình thành một quan niệm mang tính nhân văn, tiến bộ và phù hợp với yêu cầu phát triển con người trong xã hội mới, có ý nghĩa to lớn đối với cách mạng và đổi mới giáo dục Việt Nam (Tran, 2020; Nguyen, 2021).

Thứ hai, các nghiên cứu về *con người XHCN và xây dựng con người XHCN* trong tư tưởng Hồ Chí Minh tập trung làm rõ nội hàm khái niệm “con người xã hội chủ nghĩa” cũng như vai trò của việc xây dựng con người trong tiến trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Các tác giả Vũ & Dương (2019), Bùi & Lê (2023) thống nhất khẳng định, trong tư tưởng Hồ Chí Minh, con người XHCN là con người có lí tưởng XHCN, có đạo đức cách mạng, có tinh thần làm chủ, ý thức tập thể và năng lực lao động sáng tạo; đồng thời biết đặt lợi ích của nhân dân, của cộng đồng và của quốc gia, dân tộc lên trên lợi ích cá nhân. Tiếp cận vấn đề từ góc độ giáo dục và phát triển con người, tác giả Nguyen và cộng sự (2024) nhấn mạnh vai trò của giáo dục, đào tạo, môi trường xã hội và thực tiễn lao động trong việc hình thành các phẩm chất của con người XHCN; coi đây là một quá trình lâu dài, có tính hệ thống và đòi hỏi sự kết hợp đồng bộ giữa giáo dục nhà trường, giáo dục xã hội và tự giáo dục của mỗi cá nhân. Tác giả Dinh & Nguyen (2025) nhấn mạnh, trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh, con người và nhân dân đặt ở vị trí trung tâm. Do đó, trong bối cảnh đổi mới và hội nhập quốc tế, việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về con người để luận giải yêu cầu và giải pháp xây dựng hệ giá trị con người Việt Nam trong giai đoạn hiện

nay và coi con người là nguồn lực nội sinh quan trọng của phát triển bền vững đất nước là hướng nghiên cứu cần thiết, mang ý nghĩa thực tiễn sâu sắc (Nguyễn, 2024).

Thứ ba, các nghiên cứu về tư tưởng Hồ Chí Minh về *phát triển giáo dục, đào tạo và vai trò trong xây dựng, đào tạo con người* (Lý, 2017; Nguyễn, 2017; Nguyễn & Nguyễn, 2017). Đáng chú ý, nghiên cứu của tác giả Nguyễn (2017) cho thấy tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển giáo dục được trình bày như một hệ thống quan điểm chiến lược (từ mục tiêu, nội dung đến phương pháp), trong đó trọng tâm là triết lý “trồng người” nhằm hình thành con người phát triển toàn diện, từ đó khẳng định tư tưởng Hồ Chí Minh là cơ sở lý luận, kim chỉ nam cho việc xây dựng và đổi mới nền giáo dục Việt Nam. Nghiên cứu của nhóm tác giả Nguyễn & Nguyễn (2017) tập trung làm sáng tỏ các định hướng, giải pháp đổi mới giáo dục theo tư tưởng Hồ Chí Minh theo hướng hiện đại và hiệu quả như tăng cường các biện pháp sư phạm tương tác, lấy người học làm trung tâm, nhấn mạnh vai trò của giảng viên và giáo dục nêu gương và xem tự học là “cái cốt” để hình thành năng lực học tập suốt đời cho người học. Nghiên cứu của tác giả Lý (2017) tập trung trình bày những nội dung cơ bản của tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, vấn đề đổi mới giáo dục Việt Nam và sự vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục vào quá trình đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục Việt Nam.

Mặc dù các nghiên cứu trên đã luận giải nhiều vấn đề quan trọng trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh, song xét từ góc độ khoa học giáo dục, các nghiên cứu hiện có vẫn còn hạn chế trong việc làm rõ một cách hệ thống các chuẩn và mối quan hệ giữa phát triển giáo dục, đào tạo với quá trình xây dựng con người XHCN, đặc biệt là việc cụ thể hóa nội dung, phương thức giáo dục trong hình thành nhân cách, phẩm chất và năng lực của con người mới. Đây chính là khoảng trống nghiên cứu cần tiếp tục được bổ sung và làm sâu sắc hơn trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và yêu cầu phát triển con người Việt Nam hiện nay.

Nghiên cứu này được thực hiện nhằm giải quyết các câu hỏi sau:

1. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, con người XHCN được xác định với những tiêu chuẩn và phẩm chất cơ bản nào?
2. Hồ Chí Minh quan niệm như thế nào về vai trò, mối quan hệ giữa phát triển giáo dục, đào tạo và việc hình thành nhân cách, phẩm chất, năng lực của con người XHCN?
3. Nội dung và phương pháp giáo dục con người XHCN trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh là gì?

2. Quan điểm của Hồ Chí Minh về con người xã hội chủ nghĩa

2.1. Xây dựng con người XHCN - một quan điểm nhất quán trong chiến lược xây dựng con người của Hồ Chí Minh

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, con người là nguồn lực quý báu nhất, đồng thời là động lực căn cốt, nhân tố then chốt đảm bảo thành công cho sự nghiệp cách mạng. Trong quá trình hoạt động cách mạng, dù trên cương vị nào, Người luôn xem việc chăm lo cho con người, giải phóng con người và sự nghiệp “trồng người” là mục tiêu cơ bản, thường trực và cũng là sứ mệnh cao quý của bản thân.

Trong *Di chúc*, Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Đầu tiên là công việc đối với con người” (Hồ Chí Minh, 2011, T.15, tr.618). Đó là một công việc “rất quan trọng và rất cần thiết”. Coi trọng chiến lược trồng người là quan điểm nhất quán trong tư tưởng Hồ Chí Minh, là vấn đề vừa mang tính cấp bách, vừa mang tính lâu dài của sự nghiệp cách mạng: “Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người. Chúng ta phải đào tạo ra những công dân tốt và cán bộ tốt cho nước nhà” (Hồ Chí Minh, 2011, T.11, tr.528). Tư tưởng này có sự gặp gỡ cũng là sự kế thừa quan điểm của Quản Trọng (nhà chính trị kiệt xuất và là Tề tướng nổi tiếng của nước Tề thời Xuân Thu trong lịch sử Trung Quốc):

Kể một năm không gì bằng trồng lúa,
Kể mười năm không gì bằng trồng cây,
Kể trăm năm không gì bằng trồng người.

Kể thừa giá trị truyền thống dân tộc, chắt lọc tinh hoa văn hóa Đông - Tây và vận dụng sáng tạo quan điểm chủ nghĩa Mác - Lênin về giáo dục, trong suốt cuộc đời và sự nghiệp cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn xem việc giải phóng con người và đào tạo, bồi dưỡng con người mới là mục tiêu chiến lược của cách mạng. Người cho rằng: “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, trước hết phải xây dựng những con người XHCN” (Hồ Chí Minh, 2011, T.12, tr.68), để “đánh thắng lạc hậu và nghèo nàn, xây dựng chủ nghĩa xã hội, làm cho nhân dân ta có một đời sống thật sung sướng” (Hồ Chí Minh, 2011, T.13, tr.66).

2.2. Quan điểm của Hồ Chí Minh về tiêu chuẩn của con người xã hội chủ nghĩa

Việc xây dựng con người XHCN được Hồ Chí Minh sớm quan tâm và đặt ra ngay từ đầu của quá trình hoạt động cách mạng, đặc biệt trong giai đoạn xây dựng CNXH ở miền Bắc. Đó là sự kế thừa và phát triển quan điểm xây dựng con người Việt Nam mới sau Cách mạng Tháng Tám. Con người XHCN là kết quả của cả quá trình phát triển của xã hội mới và sự nỗ lực tích cực, chủ động của hàng triệu cá nhân trong xã hội. Họ là những con người mang những phẩm chất, khát vọng mới mà xã hội cũ chưa từng có. Những con người này không chỉ được hình thành trong tiến trình cách mạng của toàn dân tộc Việt Nam đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh, mà còn là đại diện tiêu biểu cho các giá trị đạo đức mới và lí tưởng cách mạng. Họ là những người kiên quyết đấu tranh chống lại mọi hình thức áp bức, bóc lột; xem lao động là nguồn sống, là nghĩa vụ, niềm vinh dự và là cội nguồn của hạnh phúc. Đồng thời, họ mang trong mình tình yêu nước, thương dân sâu sắc, gắn liền với lòng yêu thương con người, yêu những người lao động và những người nghèo khổ trên toàn thế giới.

Con người XHCN, theo Hồ Chí Minh, trước hết là con người sống có lí tưởng cách mạng cao cả, đó là lí tưởng yêu nước, yêu Tổ quốc, nhân dân, luôn sẵn sàng cống hiến cho sự nghiệp cách mạng. Đây là những con người “hồng thắm”, đại diện cho giá trị đạo đức và lí tưởng nhân văn của thời đại mới, luôn sống vì mọi người và có tinh thần đấu tranh vì mục tiêu cao cả. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, lí tưởng cách mạng của con người XHCN là sự kết tinh tư tưởng độc lập dân tộc gắn liền với CNXH, hướng tới xây dựng một xã hội mà tất cả người dân lao động đều có “com ăn, áo mặc, ai cũng được học hành”. Lí tưởng ấy không chỉ là khát vọng chính trị mà còn là kim chỉ nam đạo đức, là động lực thôi thúc mỗi người dân Việt Nam hành động theo tiếng gọi thiêng liêng của Tổ quốc.

Con người XHCN đó là những người có phẩm chất đạo đức cách mạng trong sáng - tức là những người có đạo đức, có phẩm giá, cốt cách. Bên cạnh những chuẩn mực đạo đức chung (Trung với nước, hiếu với dân; Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; Thương yêu con người, sống có tình nghĩa; Có tinh thần quốc tế trong sáng) thì tùy từng giai cấp, tầng lớp cụ thể, Người sẽ có những phát biểu sâu sắc hơn về những chuẩn mực đạo đức đặc thù. Chẳng hạn, khi đề cập đến đối tượng là các nhà giáo trong chế độ XHCN, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh đến chí khí cao thượng của đạo đức người thầy XHCN: “Cô giáo, thầy giáo trong chế độ ta cần phải góp phần vào công cuộc xây dựng XHCN. Phải có chí khí cao thượng, phải “tiên ưu hậu lạc” nghĩa là khó khăn thì phải chịu trước thiên hạ, sung sướng thì hưởng sau thiên hạ. Đây là đạo đức cách mạng” (Hồ Chí Minh, 2011, T.14, tr.403).

Tuy nhiên, để phát huy giá trị thiết thực cho bản thân và xã hội, những con người XHCN “hồng thắm”, “có đức” cần phải có tri thức, chuyên môn và năng lực thực hành trong lao động, sản xuất, xây dựng CNXH - đó chính là “có tài”. Bởi theo Hồ Chí Minh: “Muốn giữ vững nền độc lập, muốn làm cho dân mạnh nước giàu, mọi người Việt Nam phải hiểu biết quyền lợi của mình, bổn phận của mình, phải có kiến thức mới để có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà...” (Hồ Chí Minh, 2011, T.4, tr.40). Đồng thời, Hồ Chí Minh nhấn mạnh rằng giữa “hồng”

và “chuyên”, giữa “đức” và “tài” phải có sự kết hợp chặt chẽ, hỗ trợ lẫn nhau, cùng tạo nên nhân cách toàn diện của con người XHCN - những con người đại diện cho chế độ xã hội mới “không những phải có tri thức phổ thông mà phải có đạo đức cách mạng. Có tài phải có đức. Có tài không có đức, tham ô hủ hoá có hại cho nước. Có đức không có tài như ông bụt ngồi trong chùa, không giúp ích gì được ai” (Hồ Chí Minh, 2011, T.10, tr.345).

3. Quan điểm của Hồ Chí Minh về vai trò, mối quan hệ giữa phát triển giáo dục, đào tạo với xây dựng con người XHCN

3.1. Phát triển giáo dục, đào tạo để giúp con người XHCN mở rộng hiểu biết, nâng cao dân trí, có tinh thần “làm chủ tập thể”, “học tập không mỏi, cải tiến không ngừng”

Giải thích lí do giáo dục, đào tạo có tầm quan trọng đối với việc nâng cao dân trí cho lực lượng con người XHCN, trong bài nói chuyện với anh chị em công chức Thủ đô (1954), Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: “Tình hình thế giới và trong nước luôn biến đổi, công việc của chúng ta nhiều và mới, kĩ thuật của thế giới ngày càng tiến bộ, nhưng sự hiểu biết của chúng ta có hạn. Muốn tiến bộ kịp sự biến đổi vô cùng tận, thì chúng ta phải nghiên cứu, học tập” (Hồ Chí Minh, 2011, T.9, tr.144), đó cũng chính là sứ mệnh vẻ vang của mặt trận giáo dục, đào tạo trong việc bồi dưỡng con người XHCN vừa hồng, vừa chuyên cho nước nhà.

Theo Hồ Chí Minh, cuộc cách mạng XHCN là một cuộc biến đổi khó khăn nhất và sâu sắc nhất, toàn diện nhất và phát triển giáo dục, đào tạo góp phần quan trọng vào thực hiện mục tiêu đào tạo con người XHCN, nâng cao trình độ văn hóa cho nhân dân, giúp cho con người trong xã hội không chỉ có hiểu biết về lịch sử, văn hóa của dân tộc Việt Nam và thế giới mà còn có thể “biến một nước dốt nát, cực khổ thành một nước văn hóa cao và đời sống tươi vui hạnh phúc” và “muốn biết thì phải thi đua đua học. Học không bao giờ cùng. Học mãi để tiến bộ mãi. Càng tiến bộ, càng thấy phải học thêm” (Hồ Chí Minh, 2011, T.6, tr.61).

Vào năm 1960, khi miền Bắc vừa trải qua giai đoạn hàn gắn vết thương chiến tranh, chuẩn bị bước vào thực hiện kế hoạch 5 năm lần thứ nhất, Người nhắc nhở: “Chúng ta là những người lao động làm chủ nước nhà. Muốn làm chủ được tốt, phải có năng lực làm chủ. Chúng ta học tập chính là để có đủ năng lực làm chủ, có đủ năng lực tổ chức cuộc sống mới - trước hết là tổ chức nền sản xuất mới... Chúng ta cần học nhiều thứ: học chính trị, học văn hóa, học kĩ thuật, học nghiệp vụ” (Đào & Minh, 2005, tr.178-179). Do đó, phát triển giáo dục, đào tạo chính là mặt trận tiên phong để trang bị tri thức toàn diện giúp con người XHCN nâng cao năng lực làm chủ, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ cách mạng giao phó, “vượt qua mọi khó khăn để mà chiến thắng, hưởng thụ tất cả những khoa học, những hiểu biết của thời đại thế kỉ 20” (Hồ Chí Minh, 2011, T.12, tr.247).

3.2. Phát triển giáo dục, đào tạo để bồi dưỡng con người XHCN trở thành những con người toàn diện, là người kế tục xứng đáng cho sự nghiệp cách mạng

Công cuộc kiến thiết nền giáo dục mới không chỉ để xóa bỏ những hậu quả nền giáo dục cũ để lại mà xa hơn là để phụng sự cách mạng, phụng sự sự phát triển kinh tế, xã hội. Vào năm 1956, Người nhấn mạnh trong bối cảnh hiện tại (miền Bắc đã giải phóng, tiến lên xây dựng chủ nghĩa xã hội còn miền Nam tiếp tục kháng chiến chống Mỹ - TG nhân mạnh) thì đối với miền Bắc: “Nhiệm vụ của giáo dục là rất quan trọng và vẻ vang... Bây giờ xây dựng kinh tế. Không có cán bộ không làm được. Không có giáo dục, không có cán bộ thì cũng không nói gì đến kinh tế, văn hoá. Trong việc đào tạo cán bộ, *giáo dục là bước đầu*” (Hồ Chí Minh, 2011, T.10, tr.345), là mặt trận tiên phong. Đối với chế độ dân chủ mới, mục đích của “giáo dục nhằm đào tạo những người kế tục sự nghiệp cách mạng to lớn của Đảng và nhân dân ta” (Hồ Chí Minh, 2011, T.15, tr.508), “trong việc kiến thiết nước nhà về mọi mặt, ta thiếu rất nhiều cán bộ như kĩ sư, chuyên gia, thợ lành nghề, thầy dạy học... Vì vậy, phải phát triển mạnh đại học và chuyên nghiệp” (Đào & Minh, 2005, tr.93).

Như vậy, xuyên suốt trong quan điểm của Hồ Chí Minh, giáo dục không chỉ có vai trò giải phóng con người một cách thực sự mà còn được Người xem là “điểm xuất phát” trong việc xây dựng con người XHCN, “cung cấp đủ cán bộ cho nông nghiệp, công nghiệp, cho các ngành kinh tế và văn hóa” (Đào & Minh, 2005, tr.97), đồng thời là để “bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau”, tạo ra những “người kế tục” xứng đáng với truyền thống cách mạng của dân tộc. Người nhấn mạnh: “Bây giờ nhiệm vụ giáo dục khác trước.... Mục đích giáo dục bây giờ là phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc, đào tạo lớp người, lớp cán bộ mới...” (Hồ Chí Minh, 2011, T.10, tr.344-345).

Như vậy, mục tiêu bao trùm trong xây dựng nền giáo dục Việt Nam mới, theo tư tưởng Hồ Chí Minh và gắn với bối cảnh đầy biến động của lịch sử dân tộc, là hướng tới xây dựng một nền giáo dục độc lập, của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân, là nền giáo dục vừa mang bản sắc “hoàn toàn Việt Nam”, vừa tiên tiến, hiện đại nhằm đào tạo lớp “người công dân hữu ích cho nước Việt Nam”, lớp cán bộ mới phục vụ cho sự phát triển lâu dài của sự nghiệp cách mạng. Bồi dưỡng con người Việt Nam mới, con người XHCN trở thành mục tiêu cao nhất của nền giáo dục Việt Nam mới. Đồng thời, thực hiện thắng lợi mục tiêu xây dựng nền giáo dục Việt Nam mới cũng là để tạo nên sự khác biệt về chất giữa nền giáo dục dân chủ nhân dân với nền giáo dục phong kiến và thuộc địa trước đây: “Trường học của chúng ta là trường học của chế độ dân chủ nhân dân, nhằm mục đích đào tạo những công dân và cán bộ tốt, những người chủ tương lai tốt của nước nhà” (Hồ Chí Minh, 2011, T.10, tr.185).

3.3. Phát triển giáo dục, đào tạo nhằm bồi dưỡng tư tưởng, đấu tranh tiêu diệt tư tưởng cá nhân chủ nghĩa, phát triển lí tưởng, phẩm chất, tình cảm cao đẹp của con người XHCN

Theo quan niệm của Hồ Chí Minh, “tư tưởng XHCN nói tóm tắt là phải đặt lợi ích chung của cả nước lên trên hết, trên lợi ích của cá nhân mình... Mỗi người phải có tư tưởng XHCN đúng đắn, thì mới có thể góp phần xứng đáng vào việc xây dựng CNXH” (Hồ Chí Minh, 2011, T.11, tr.241-242). Trong bài nói chuyện “Xây dựng những con người XHCN” (1961), Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt nhấn mạnh đến những con người XHCN có “tư tưởng và tác phong XHCN”. Cụ thể:

“- Có ý thức làm chủ Nhà nước, tinh thần tập thể XHCN và tư tưởng “mình vì mọi người, mọi người vì mình.

- Tất cả phục vụ sản xuất. Sản xuất là mặt trận chính của chúng ta hiện nay ở miền Bắc. Trong kháng chiến, Đảng ta nêu khẩu hiệu: Tất cả cho tiền tuyến! Thì ngày nay, khẩu hiệu của chúng ta là: Tất cả phục vụ sản xuất!

- Cần kiệm xây dựng nước nhà, coi lao động là nghĩa vụ thiêng liêng, là nguồn sống, nguồn hạnh phúc của chúng ta.

- Tinh thần tiến nhanh, tiến mạnh, tiến vững chắc lên CNXH” (Hồ Chí Minh, 2011, T.13, tr.69).

Đồng thời với việc xây dựng tư tưởng và tác phong XHCN, Hồ Chí Minh nhắc nhở phải phê phán, chống lại những tư tưởng và tác phong xấu bao gồm: chủ nghĩa cá nhân, quan liêu, mệnh lệnh, tham ô, lãng phí, bảo thủ, rụt rè “Muốn tiến lên CNXH thì phải có con người XHCN, muốn có con người XHCN... phải gột rửa tư tưởng cá nhân chủ nghĩa” (Hồ Chí Minh, 1995, tr.62).

Bên cạnh đó, những con người XHCN được giáo dục, bồi dưỡng trong nhà trường sẽ trở thành những lớp người mới, cán bộ mới vừa có tài, vừa có tâm, vừa hồng vừa chuyên, phát triển lí tưởng, phẩm chất, tình cảm cao đẹp. Những người không chỉ nêu cao lí tưởng yêu nước, yêu nhân dân, trung thành tuyệt đối với Đảng mà còn không ngừng phấn đấu rèn luyện “trau dồi đạo đức cách mệnh: chí công vô tư, cần kiệm liêm chính. Một lòng một dạ phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân”, “yêu nước, yêu dân, yêu nghề, đoàn kết nội bộ, thi đua học tập, thi đua công tác” [Dẫn theo Nguyễn & Nguyễn, 2017, tr.158), một lòng phụng sự Tổ quốc, nhân dân, kế tục xứng đáng truyền thống vẻ vang của dân tộc, của Đảng trong thời đại mới.

4. Quan điểm của Hồ Chí Minh về nội dung và phương pháp giáo dục con người mới xã hội chủ nghĩa

4.1. Về nội dung giáo dục

Theo Hồ Chí Minh, “Óc những người tuổi trẻ trong sạch như một tấm lụa trắng. Nhuộm xanh thì nó sẽ xanh. Nhuộm đỏ thì nó sẽ đỏ. Vì vậy sự học tập ở trong trường có ảnh hưởng rất lớn cho tương lai của thanh niên, và tương lai của thanh niên tức là tương lai của nước nhà” (Hồ Chí Minh, 2011, T.5, tr.120). Do đó, nội dung giáo dục con người XHCN phải mang tính toàn diện trên các mặt chính trị, tư tưởng, đạo đức, chuyên môn, khoa học kỹ thuật, trí dục, mỹ dục và cả thể dục, lao động đáp ứng yêu cầu dần nâng cao về trình độ qua các bậc tiểu học, trung học và đại học, gắn học với hành, để đào tạo và phát triển con người toàn diện vừa hồng vừa chuyên, vừa có lí tưởng, phẩm chất cách mạng vừa có năng lực chuyên môn: “Trong việc giáo dục và học tập, phải chú trọng đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ XHCN, văn hoá, kĩ thuật, lao động và sản xuất” (Hồ Chí Minh, 2011, T.12, tr.467). Người cũng căn dặn những người tham gia công tác giáo dục cần phải chú ý đến đặc điểm của từng cấp học để xây dựng nội dung, phương pháp dạy học sao cho phù hợp. Trong bài “*Gửi các em học sinh*” đăng trên Báo Nhân Dân ngày 24/10/1955, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh việc giáo dục gồm có: Thể dục, trí dục, mỹ dục, đức dục trong đó “đức dục: là yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, yêu trọng của công” (Hồ Chí Minh, 2011, T.10, tr.175).

Đặt trong bối cảnh thời đại Hồ Chí Minh, các nội dung giáo dục mang tính toàn diện, song nội dung giáo dục chính trị, tư tưởng được đặc biệt chú trọng với các nội dung truyền bá lí luận chủ nghĩa Mác - Lênin, đường lối cách mạng của Đảng, bởi “có nắm vững đường lối cách mạng... mới hiểu rõ mình phải làm gì và đi theo phương hướng nào để thực hiện mục đích của Đảng trong giai đoạn cách mạng hiện nay” (Hồ Chí Minh, 2011, T.15, tr.115). Có lập trường tư tưởng, chính trị tốt thì mới học tập đạo đức, chuyên môn tốt. Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước và xây dựng miền Bắc XHCN, Người lưu ý giáo dục cần bổ sung thêm các nội dung chủ nghĩa anh hùng cách mạng của nhân dân Việt Nam với 5 biểu hiện, trong đó có “quyết tâm đi sâu vào khoa học kĩ thuật và nghiệp vụ, phát huy tinh thần sáng tạo, dám nghĩ, dám làm, ra sức học tập và vận dụng tốt sáng kiến và kinh nghiệm tiên tiến, nâng cao năng suất lao động và hiệu quả chiến đấu...” (Hồ Chí Minh, 2011, T.15; tr.111).

Những quan điểm này có ý nghĩa đặc biệt sâu sắc đối với chiến lược phát triển con người Việt Nam hiện nay. Trong bối cảnh đổi mới, công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế, phát triển con người không chỉ dừng lại ở việc nâng cao trình độ học vấn hay kĩ năng nghề nghiệp, mà phải gắn với việc bồi dưỡng lí tưởng, đạo đức, bản lĩnh chính trị và trách nhiệm xã hội. Tư tưởng Hồ Chí Minh về nội dung giáo dục toàn diện cung cấp cơ sở lí luận quan trọng để xây dựng hệ giá trị con người Việt Nam hiện đại - những con người vừa có năng lực chuyên môn, tư duy sáng tạo, vừa có đạo đức, nhân cách và ý thức cộng đồng, đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững của đất nước.

4.2. Về phương châm, phương pháp giáo dục

Về *phương châm giáo dục*, theo Hồ Chí Minh, giáo dục là một mặt trận tham gia vào cuộc kháng chiến toàn diện của dân tộc. Trên mặt trận đó, các nguyên tắc, phương châm giáo dục con người XHCN đã được quán triệt trong quá trình tổ chức xây dựng nền giáo dục Việt Nam mới.

Thứ nhất, “giáo dục là dành cho tất cả quần chúng nhân dân”, tất cả mọi người đều có quyền được học, được giáo dục, trường học là trường học của nhân dân, của chế độ XHCN.

Thứ hai, học đi đôi với hành, lí luận gắn với thực tiễn, học tập kết hợp với lao động, sản xuất. Trong bài *Nói chuyện với giáo viên phổ thông trường cấp III Chu Văn An (Hà Nội)* (12/1958) Người đã nêu lên các phương châm giáo dục của nhà trường XHCN:

“Nhà trường XHCN là nhà trường:

- Học đi với lao động.
- Lí luận đi với thực hành.
- Cần cù đi với tiết kiệm.” (Hồ Chí Minh, 2011, T.11, tr.594)

Thứ ba, thực hiện kết hợp gia đình - nhà trường - xã hội trong giáo dục. Trong *Thư gửi các em học sinh (10/1955)*, Người nhấn mạnh: “Giáo dục các em là việc CHUNG của gia đình, trường học và xã hội. Bố mẹ, thầy giáo và người lớn phải cùng nhau phụ trách; trước hết là phải làm gương mẫu cho các em trước mọi việc” (Hồ Chí Minh, 2011, T.10, tr.175). Trong quá trình giáo dục tham gia vào công cuộc xây dựng CNXH ở miền Bắc, Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, với tư cách là một mặt trận: “Giáo dục phải phục vụ đường lối chính trị của Đảng và Chính phủ, gắn liền với sản xuất và đời sống của nhân dân” (Hồ Chí Minh, 2011, T.12, tr.417).

Về phương pháp giáo dục con người XHCN trong nhà trường, trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh hàm chứa những quan niệm mới về cách dạy và cách học, hướng tới chất lượng “Cốt thiết thực, chu đáo hơn nhiều. Việc cốt yếu phải làm cho người học hiểu thấu vấn đề; bất kỳ việc gì, chúng ta cũng phải bắt đầu từ gốc, từ ít đến nhiều, từ hẹp đến rộng. Chớ nên tham mau, tham nhiều trong một lúc”, “phải luôn dùng lời lẽ thí dụ đơn giản, thiết thực, dễ hiểu”, “trước khi nói phải nghĩ cho chín, sắp đặt cho cẩn thận” (Hồ Chí Minh, 2011, T.15, tr.346). Đổi mới phương pháp, lao động sư phạm là hoạt động khơi nguồn sáng tạo cho người học, vậy nên Người khuyên “Các thầy giáo, cô giáo phải tìm cách dạy. Dạy cái gì, dạy thế nào để học trò hiểu chóng, nhớ lâu, tiến bộ nhanh. Dạy và học cần phải theo nhu cầu của dân tộc, của Nhà nước” (Hồ Chí Minh, 2011, T.10, tr.291).

Trong quá trình tổ chức dạy học, Hồ Chí Minh căn dặn các thầy giáo, cô giáo cần phát huy dân chủ, tăng cường thảo luận, kích thích sự suy nghĩ của người học: “Trong nhà trường, cần có dân chủ. Đối với mọi vấn đề, thầy và trò cùng nhau thảo luận, ai có ý kiến gì đều thật thà phát biểu. Điều gì chưa thông suốt, thì hỏi, bàn cho thông suốt” (Hồ Chí Minh, 2011, T.9, tr.266). Đây chính là quan điểm dạy học lấy người học làm trung tâm, dạy cho học trò cách tư duy, phát triển tư duy và hình thành tư duy một cách sáng tạo, đem lí luận vận dụng vào thực tiễn công tác, sản xuất và chiến đấu, thực hiện tốt phương châm dạy học kết hợp với lao động sản xuất, biến quá trình giáo dục thành quá trình tự giáo dục. Trong dạy học, theo tư tưởng Hồ Chí Minh, người dạy phải chú ý đến đặc điểm của người học ở từng bậc học, cấp học để có sự lựa chọn nội dung và phương pháp phù hợp. Để có năng lực dạy học tốt, Người nhắc nhở giáo viên “phải luôn luôn cố gắng học thêm, học chính trị, học chuyên môn. Nếu không tiến bộ mãi, thì sẽ không theo kịp đà tiến chung, sẽ trở thành lạc hậu” (Hồ Chí Minh, 2011, T.10, tr.274), đồng thời, thực hiện tốt phương pháp giáo dục nêu gương đối với người học.

Về cách học, Hồ Chí Minh đặc biệt đề cao phương pháp tự học. Trong cuộc đời hoạt động cách mạng, khi khai lí lịch bản thân, Nguyễn Ái Quốc đã không ngần ngại ghi hai chữ “tự học” và giải thích cụ thể cách tự học của Người: “Học ở trường, học ở sách vở, học lẫn nhau và học nhân dân” (Hồ Chí Minh, 2011, T.6, tr.361). Bản thân người thầy giáo Nguyễn Tất Thành - Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh chính là biểu tượng, tấm gương sáng ngời của tinh thần hiếu học, ham học, tự học. Người khẳng định, trong việc học thì phải “lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào”, “phải nêu cao tác phong độc lập suy nghĩ và tự do tư tưởng”. Đồng thời, theo Người, học là một công việc suốt đời để vừa giúp cho bản thân tiến bộ, vừa để phục vụ sự nghiệp cách mạng và không bị lạc hậu trước sự thay đổi của thời cuộc:

“Học không bao giờ cùng.

Học mãi để tiến bộ mãi.

Càng tiến bộ, càng thấy phải học thêm” (Hồ Chí Minh, 2011, T.6, tr.61).

Từ việc phân tích quan điểm của Hồ Chí Minh về nội dung và phương pháp giáo dục con người mới XHCN có thể thấy rằng, trong tư tưởng của Người, giáo dục không chỉ là quá trình truyền thụ tri thức mà là một hoạt động mang tính chiến lược nhằm hình thành nhân cách,

phẩm chất và năng lực của con người phù hợp với yêu cầu của xã hội mới- một xã hội mà “sự phát triển là thực sự vì con người chứ không phải vì lợi nhuận mà bóc lột và chà đạp lên phẩm giá con người” (Nguyễn Phú Trọng, 2022). Nội dung giáo dục được xác lập theo hướng toàn diện, hài hòa giữa giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, văn hóa, khoa học, kỹ thuật và lao động, trong đó giáo dục đạo đức và lí tưởng XHCN giữ vai trò định hướng cho sự phát triển nhân cách. Đồng thời, các phương châm và phương pháp giáo dục mà Hồ Chí Minh đề xuất như học đi đôi với hành, lí luận gắn với thực tiễn, kết hợp giáo dục nhà trường với giáo dục gia đình và xã hội, phát huy tính chủ động, tự giác và tinh thần tự học, tự nghiên cứu của người học, thể hiện tư duy giáo dục tiên bộ, nhân văn và có giá trị vượt thời đại. Những quan điểm này không chỉ góp phần làm rõ cơ sở lí luận cho việc xây dựng con người XHCN trong điều kiện lịch sử cụ thể, mà còn cung cấp những định hướng quan trọng cho chiến lược phát triển con người Việt Nam hiện nay, đặc biệt trong bối cảnh đổi mới giáo dục theo hướng phát triển phẩm chất và năng lực, xây dựng con người toàn diện, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế.

5. Kết luận

Trong *Lời tựa* cho cuốn sách “*Hồ Chí Minh - Một chân dung*”, Charles Fenn đã viết: “Nếu chúng ta so sánh Hồ Chí Minh với các lãnh tụ nổi tiếng khác của thế kỉ 20, chúng ta không thể không ấn tượng khi biết rằng trong một thời gian, Hồ Chí Minh đã đi đến nhiều nơi trên thế giới và đã bắt đầu in dấu ấn của mình lên các biến cố của quốc tế trước khi cả Mao Trạch Đông, Găngđi, Nêru, Rudoven, Sécxin hay Đờ Gôn được biết đến trên thế giới. Cuộc sống cá nhân mẫu mực, tính kiên định vì nền độc lập tự do của Việt Nam, những thành quả phi thường của ông bất chấp sự khó khăn chông chát, đã có thể đưa Hồ Chí Minh, trong sự phán xét cuối cùng của nhân loại, lên hàng đầu danh sách những lãnh tụ của thế kỉ XX” (Thomas & Borton, 2003, *Lời nói đầu*). Suốt một đời “tận trung với nước, tận hiếu với dân” để “tận hiến cho nhân loại”, Hồ Chí Minh không chỉ là người chiến sĩ cộng sản lỗi lạc, Anh hùng giải phóng dân tộc, Nhà văn hóa kiệt xuất mà Người còn là một Nhà giáo dục lớn của dân tộc trong thế kỉ 20. Sự phát triển của giáo dục, đào tạo có mối quan hệ mật thiết với sức mạnh của dân tộc. Triết lí, quan điểm của Người đối với giáo dục đã trở thành nền tảng của một nền giáo dục mới, xây dựng nên những thế hệ con người mới - con người XHCN mẫu mực cho dân tộc.

Hệ thống lại những câu nói, những mệnh đề chứa đựng những quan điểm cơ bản nhất của Người bàn về phát triển giáo dục, đào tạo nhằm xây dựng con người XHCN thể hiện tính triết lí sâu sắc, là một kho báu tư tưởng, có ý nghĩa lí luận và thực tiễn trên con đường tìm kiếm một triết lí giáo dục hiện đại, phục vụ cho chiến lược xây dựng, phát triển con người Việt Nam trong kỉ nguyên vươn mình của dân tộc hiện nay.

Về các tác giả: PGS.TS Nguyễn Văn Hiền là giảng viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Việt Nam. Từ 1/2026, là Giám đốc Sở Giáo dục Hà Nội. PGS.TS Nguyễn Thị Thanh Tùng là giảng viên khoa LLCT-GDCD, Trường ĐHSPT Hà Nội, Việt Nam. Tác giả 1: xây dựng ý tưởng, viết bản thảo và chỉnh sửa; Tác giả 2: xây dựng ý tưởng, viết bản thảo, liên hệ và chỉnh sửa bản thảo.

Tuyên bố về xung đột lợi ích: Các tác giả tuyên bố không có xung đột về lợi ích.

Ghi chú: Bài viết đã được công bố bản sơ thảo lần đầu dưới dạng tham luận tại Hội thảo “*Chủ tịch Hồ Chí Minh- biểu tượng cao đẹp của ý chí, khát vọng độc lập dân tộc, tự do, hạnh phúc cho nhân dân*” (Nghệ An, 5/2025)

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bùi, M. H., & Lê, T. P. (2023). Sự vận dụng, phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về con người trong Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng. *Nghiên cứu con người*, 2(125), 15-26.

- Dinh, N.Q., & Nguyen, H.T. (2025). *Ho Chi Minh's ideology on social leadership: Understanding the development of leaders from a Vietnamese perspective. Discover Global Society*, 3, Article 12. <https://doi.org/10.1007/s44282-025-00152-1>
- Đào, T. H., & Minh, T. (Sưu tầm & biên soạn). (2005). *Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục*. NXB Lao động.
- Hồ Chí Minh. (2011). *Toàn tập* (15 tập). Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật.
- Hồ Chí Minh. (1995). *Về xây dựng con người mới*. Nxb. Chính trị Quốc gia.
- Lý, V. Q. (2017). *Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục với vấn đề đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục Việt Nam hiện nay*. Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật.
- Nguyễn, N. K. (2015). Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người mới phát triển toàn diện với việc xây dựng và phát triển con người Việt Nam hiện nay. *Tạp chí Khoa học Đại học Sư phạm TP. Hồ Chí Minh*, 4(69), 81-88.
- Nguyễn, V. C. (2024). Xây dựng con người Việt Nam hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh. *Nghiên cứu Triết học*, 6(15), 14-21.
- Nguyễn, T. L. (2017). Tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển giáo dục và việc xây dựng, đổi mới nền giáo dục Việt Nam hiện nay. *Tạp chí Khoa học Đại học Mở Thành phố Hồ Chí Minh*, 12(1), 18-24. <https://journalofscience.ou.edu.vn/index.php/soci-vi/article/view/879>
- Nguyễn, T. T. H., & Nguyễn, T. N. (2017). Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục và vấn đề đổi mới giáo dục đại học ở Việt Nam hiện nay. *Tạp chí Khoa học và Công nghệ, Đại học Đà Nẵng*, 2(111), 157-161. <https://jst-ud.vn/jst-ud/article/view/7481>
- Nguyen, V. H. (2021). Applying Ho Chi Minh's ideology on educational innovation. *Vidyabharati International Interdisciplinary Research Journal, Special Issue (ICEMA 2021)*, 411- 419.
- Nguyen, T. L. T., Nguyen, T. N., & Vu, T. B. D. (2024). President Ho Chi Minh's ideology on education. *International Journal of Education, Humanities and Social Science*, 7(3), 207–211. <https://doi.org/10.54922/IJEHSS.2024.0707>
- Nguyễn Phú Trọng (2022). *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*. Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- Phùng, D. C. (2010). Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người và phát triển toàn diện con người. *Thông tin Khoa học Xã hội*, (7), 10-15.
- Thomas, D., & Borton, L. (2003). *Hồ Chí Minh: Một chân dung* (Người dịch: Tạ Đức). NXB Thanh niên.
- Tran, T.D. (2020). Ho Chi Minh's Ideology on National Unity in Vietnam's Revolution. *The Indonesian Journal of Southeast Asian Studies*, 4 (1), 15-23. <https://doi.org/10.22146/ikat.v4i1.56279>
- Võ, V. H. (2013). Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người với tư cách vừa là điểm xuất phát, vừa là mục tiêu giải phóng, vừa là động lực của cách mạng Việt Nam. *Tạp chí Triết học*, 5(264), 13-20.
- Vũ, Q. Á., & Dương, Q. T. (2019). Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người: Giá trị cách mạng và ý nghĩa thời đại. *Lí luận Chính trị và Truyền thông*, (7), 30-34.